

Arne Haugan:

Arbeiderbladet 20/7-1957

20. juli 1951

FRANSK SYN PÅ KRIGEN I NORGE

Jacques Mordals bok «La Campagne De Norvège», 440 s. Paris 1949, behandler ikke bare krigen i Norge, men også forhistorien.

Den franske forfatter Jacques Mordal, som har personlig erfaring fra sjøkrigen, har spesialisert seg på sjømilitære studier. Han har tidligere utgitt en bok om jakten på «Bismarck», og en om evakueringen av Dunkerque. Hans bok om Norges krig er derfor vesentlig blitt en sjømilitær studie, selv om også de landmilitære operasjoner blir behandlet i store trekk.

Mordals bok er et vesentlig bidrag til forståelsen av de omstendigheter som førte til at vi ble dratt med i krigen. Forfatteren har samlet et meget betydelig materiale til støtte for sin framstilling, og noen av de aktstykker som følger boka som trykte bilag, bl. a. hemmelige referater fra det øverste allierte krigsråds møter, har visstnok ikke vært tilgjengelig for norske lesere tidligere. Disse dokumenter berører de alliertes hensikter i Skandinavia, og det kan ikke nektes at overlege Scharffenbergs

teori om at Frankrike—Storbritannia må bære en vesentlig del av skylden for at vi ble trukket med i krigen, står meget sterkt sett på bakgrunn av disse dokumenter. Men der er et annet forhold som trer enda skarpere fram: vår egen skyld i ulykken. Engelskmennene var så lite lystne på en «eventyr-operasjon» mot Norge, at hele spørsmålet sto og vippte i lang tid. Det samme gjaldt tyskerne. Litt mer fasthet hos oss, litt mer frekkhet, litt mer åpenbar vilje til å hevde vår nøytralitet med makt — selv om våre maktmidler var små — kunne ha betydd at vi ikke hadde opplevd 9. april 1940. Det er betegnende at hverken de allierte eller tyskerne regnet med noen motstand fra norsk side.

Mordal behandlet forhistorien til angrepet på Norge meget grundig, og det er denne del av boka som fra norsk synspunkt er av størst interesse. Norge med

sin strategiske beliggenhet i den tyske nord-flanke var vevet inn i et nett av sjøstrategiske spekulasjoner allerede under den første verdenskrig. Det var et mirakel at Norge kunne holde seg nøytral den gangen, sier forfatteren (s. 19). Den allierte interessen for nord-flanken utkrystalliserte seg i lord Fishers (st Lord of the Admiralty 1916) store plan om å trenge inn gjennom Skagerrak — Kattgat med den allierte flåte og sette i land 100,000 mann i Schleswig-Holstein for deretter å gå rett mot Berlin. Det var den «stivnete» vestfront som var bakgrunnen for disse spekulasjoner om aktivitet i flanken. Lord Fisher måtte se sin store plan utkonkurrert av en operasjon på den motsatte flanke — Gallipoli. Men de studier som admiralitetet hadde gjort, var ikke glemt.

Vinteren 1939—40 liknet i mangt og meget på stillingskrigen 1914—18. Både tyskerne og de allierte anså Sigfriedlinjen og Maginotlinjen som ugjennomtrengelige, og det var derfor nødvendig å finne andre adkomstveier for å komme motstanderen

inn på livet. Tyskerne på sin side drev sitt systematiske stabbsarbeid på den «gule plan» støttet gjennom Holland—Belgia, mens de allierte på sin side tok opp tanken om et angrep mot tysernes nord-flanke.

De politiske lederne i Paris og London var imidlertid mest stemt for å gjøre blokadekrigen så effektiv at tyskerne i det lange løp ble tvunget i kne. Det er nesten utrolig nå — 11 år etterpå — å se hvilken tiltro de allierte ledere hadde til en rask og avgjørende effekt av blokadekrigen, og hvor mange hårdnakkede misforståelser det gjorde seg gjeldende på dette område. Det var særlig jernmalmen fra Sverige og oljen fra Baku som var de store blokademål. Bombing av oljefeltene i Baku ble ofte og ivrig drøftet i det allierte krigsrådet. Når det gjelder malmen fra Sverige er jo de alliertes tiltak kjent. Men det er kanskje ikke kjent at de hadde planer om å minelegge svenske territorialfarvann når isen gikk opp i Østersjøen.

Finnlandskrigen har fått en bred plass i Mordals bok. Vi får vite at den allierte hjelpeaksjonen til Finland, som til å begynne med startet på en bølge av ekte sympati med det finske folk, etter hvert gikk over til vesentlig å bli et påskudd til å besette — eventuelt ødelegge — de sven-

ske ejrngruvene i Kiruna. Etter hvert som planleggingen gikk framover, ble det mer og mer tydelig (se side 69) at dette var hovedsaken i ekspedisjonen mot Skandinavia.

Mordal stikker ingenting under stol, selv om det ikke er så flatterende for franskmennene. På side 65 erklærer han at franskmennene hadde en innlysende interesse av å bringe krigsoperasjonene så langt bort fra fransk territorium som mulig, selv om det gikk ut over en nøytral nasjon. Et annet sted sier han (s. 107) at selv om de allierte hadde mistet sitt påskudd etter den finsk—russiske våpenstillstand, var det lett nok å finne et nytt. Det fordret bare litt fantasi. Og Daladier — som «falt» sammen med Finland, dog ikke lenger enn fra premierministertaburetten til forsvarsdepartementet — skrev den 15/3-40 at Finnlands våpenstillstand så langt fra å være noen hindring for de alliertes aksjon mot Skandinavia, tvert imot var en fordel, fordi en nå unngikk risikoen for krig mot Sovjet-Samveldet.

Mens Finlandskrigen ennå varte, vedtok det allierte krigsråd den 5. januar 1940 at allierte styrker skulle gå i land i Tromsø og Narvik. Men den franske generalstab nøyde seg ikke med det. Under general Gamelins le-

100229

delse var staben i løpet av januar—februar sterkt opptatt med å planlegge en forsvarslinje langs Gøtakanalen og de store sjøene i Midt-Sverige, for å møte den tyske reaksjonen på de alliertes landgang i Norge.

Da Churchill lanserte sin yndlingsplan om mineleggingen av Rhinen (Operation «Royal Marine»), oppsto det en voldsom tautrekking mellom franskmennene og engelskmennene. Franskmennene var redde for represalier fra tysk side, og mente det var bedre å sette all kraft inn mot Skandinavia. — Det endte med nestehandel: i det allierte krigsråd 30. januar (side 78) ble det vedtatt at en skulle sette i verk begge tiltak. Planen mot Skandinavia ble endret slik at det skulle settes i land tropper i Narvik, Trondheim og Bergen/Stavanger.

De allierte forberedelser, bl. a. troppekonsentrasjonene i Brest, unngikk ikke tyskernes oppmerksomhet (side 90). Det tyske etterretningsvesen arbeidet systematisk, og tyskerne var hele tiden på det rene med de alliertes hensikter og forberedelser.

Ved et merkelig slumpetreff ble den tyske admiral Krancke den 5 februar oppnevnt til å forestå planleggingen av overtallet på Norge — samme dag som general Ismay ble oppnevnt på

alliert side for å begynne planleggingen av operasjon BK (Landstigningen i Norge). (side 162).

Når det gjelder selve krigshandlingene, er Mordals bok meget oversiktig og — såvidt en kan bedømme det — pålitelig. Sjøoperasjonene er behandlet i minste detalj, med gode kartskisser, og navn på alle deltakende krigsskip og sjefer. Landoperasjonene er ikke så utførlig behandlet, men særlig de alliertes innsats kommer godt fram, og slaget om Narvik har fått en ganske detaljert omtale.

I sitt sluttord framhever Mordal Norges sjøstrategiske betydning i en eventuell framtidig konflikt, enten den kommer fra Sovjet-Samveidet eller fra et gjepopprustet Tyskland.

General Weygang har skrevet et forord til boka.

Når man har lest Mordals bok sitter man igjen med en følelse som best kan uttrykkes med de kjente ord av general Moltke: Glück auf die Dauer hat zumeist doch wohl der Tüchtige. For det er ingen tvil om at tyskerne både var dyktige og heldige med sin «Operation Weserübung» (Overfallet på Norge). I enkelte tyske kretser var man faktisk forberedt på å miste hele flåten på foretagendet, og sammenliknet

med et slikt alternativ, må man jo si de tyske tap var relativt beskjedne. (Tapene ble også delvis kompensert ved at tyskerne fikk tak i noen av de norske marinefartøyer.)

Når krigslykken var så fullstendig på tyskernes side, hadde det mange årsaker. Været var en stygg hindring for den britisk-franske flåten på de mest avgjørende dager. Snøtykke og tåke reduserte mange steder siktbarheten til null, og de allierte krigsskip famlet omkring i Nordsjøen uten å finne sitt bytte.

Men den mest avgjørende årsak til tyskernes hell var at angrepet på Norge innledet noe nytt på krigsteknikkens område og at tyskerne forsto å utnytte dette moment til det ytterste. Det var første gang i historien at man lanserte en storstilet luft-sjø-landoperasjon. Nettopp derfor kunne den strategiske overraskelsen — et av krigskunstens klassiske prinsipper — spille en så dominerende rolle. Sammenlikner man «Weserübung» med de øvrige tallrike «kombinerte operasjoner» under den siste krig, blir man fort klar over at de sistnevnte ikke på langt nær kunne regne med en slik grad av overraskelse som det tyske angrepet på Norge.

Tyskernes angrep ga i virkeligheten de allierte en mengde

nye erfaringer som kom godt med under resten av storkrigen. Men det var bare tyskerne selv som høstet den store fordel som alltid følger av å lansere noe nytt på krigsteknikkens område. Denne fordel kan nemlig bare høstes en gang: første gangen.

Det har sin store betydning for oss nordmenn å konstatere dette. For nå har også vi lært litt av spillereglene, og vi lar oss ikke ta på sengen en gang til. Framfor alt har vi ervervet en sans for krigens realiteter, en sans for hvilke offer krigen krever, som nesten fullstendig manglet i 1940. Dette er en av de viktigste faktorer i vår beredskap i dag.